

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

فلسفہ فقہ حقوقی

www.ketab.ir

اکبر محمودی

انتشارات کمالات

ISBN: 978-622-98827-0-2

9

786229

882702

عنوان: فلسفه فقه حقوقی

نویسنده: اکبر محمودی

ناشر: انتشارات کمالات

چاپ: اول / ۱۴۰۰ ش

همه حقوق این اثر برای انتشارات کمالات محفوظ است.

هر نوع استفاده (چاپ، نشر، تکثیر، ترجمه، صوت‌سازی، جزوه‌سازی و ...) از این اثر

بدون اجازه نوشتاری از انتشارات کمالات پیگرد قانونی دارد.

kamaalaat.blog.ir

kamaalaat@gmail.com

kamaalaat@yahoo.com

@kamaalaat

سیناسه کتاب در سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

سرشناسه: محمودی، اکبر / ۱۳۸۱ -

عنوان و نام پدیدآور: فلسفه فقه حقوقی / اکبر محمودی.

مشخصات نشر: قم: کمالات، ۱۴۰۰.

مشخصات ظاهری: ۳۲۴ ص.

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۹۸۸۲۷-۰۰-۲

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا

یادداشت: ص. ع. به انگلیسی: Akbar Mahmoudi. Philosophy of legal faqh.

یادداشت: کتابنامه: ص. ۳۰۳-۳۲۴.

موضوع: فقه - فلسفه

موضوع: Islamic law - Philosophy

موضوع: حقوق - فلسفه

موضوع: Law - Philosophy

رده‌بندی کنگره: BP۱۶۹/۲

رده‌بندی دیویی: ۲۹۷/۳۰۱

شماره کتابشناسی ملی: ۸۴۹۳۴۶۸

اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیا

۷۰/۱

فهرست مطالب

۱	پیش‌گفتار
۳	بخش اول: شناخت‌شناسی فقه حقوقی
۳	فصل اول: چیستی فلسفه فقه حقوقی
۳	پیش‌درآمد
۳	الف) چیستی فلسفه علم
۳	۱- معنای لغوی فلسفه
۴	۲- تعریف اصطلاحی فلسفه
۴	۳- تعریف فلسفه علم در اصطلاح
۶	ب) چیستی فقه حقوقی
۶	۱- مفهوم‌شناسی فقه
۶	یک) معنای لغوی فقه
۶	دو) تعریف اصطلاحی فقه
۹	۲- مفهوم‌شناسی حقوق
۹	یک) معنای لغوی حقوق
۱۰	دو) تعریف اصطلاحی حقوق
۱۱	۳- مفهوم‌شناسی فقه حقوقی
۱۲	ج) چیستی فلسفه فقه حقوقی
۱۳	۱- تعریف فلسفه حقوق
۱۳	۲- تعریف فلسفه فقه
۱۴	۳- تعریف فلسفه فقه حقوقی
۱۴	نتیجه‌گیری
۱۵	فصل دوم: موضوع فقه حقوقی
۱۵	پیش‌درآمد
۱۵	الف) چیستی موضوع
۱۵	۱- معنای موضوع در لغت
۱۵	۲- تعریف موضوع در اصطلاح
۱۷	ب) لزوم موضوع برای هر علم
۱۷	یک) دیدگاه‌ها درباره لزوم موضوع برای هر علم
۱۷	۱- لزوم موضوع
۱۸	۲- عدم لزوم موضوع
۱۸	۳- لزوم در علوم حقیقی و عدم لزوم در علوم اعتباری
۱۸	دو) دیدگاه برگزیده
۱۹	ج) لزوم وحدت موضوع هر علم
۱۹	یک) دیدگاه‌ها درباره لزوم وحدت موضوع در هر علم
۱۹	۱- لزوم وحدت موضوع

۲۰.....	۲- عدم لزوم وحدت موضوع
۲۱.....	۳- لزوم وحدت در علوم اعتباری و عدم لزوم در علوم حقیقی
۲۱.....	(دو) دیدگاه برگزیده درباره لزوم وحدت موضوع برای هر علم
۲۱.....	(ب) دیدگاه‌ها درباره موضوع حقوق
۲۲.....	۱- روابط اجتماعی انسان
۲۲.....	۲- قواعد و احکام اعتباری حاکم بر روابط پدیده‌ها
۲۲.....	۳- مطالعه قواعد حاکم بر روابط اجتماعی
۲۳.....	۴- مقررات حاکم بر جامعه، تطبیق بر ارزش‌ها، جرم‌شناسی و ...
۲۴.....	۵- مقررات روابط انسان با دیگران
۲۴.....	(ج) نظرات درباره موضوع فقه
۲۴.....	۱- افعال مکلفان
۲۴.....	۲- افعال مکلفان و موضوعات خارجی دارای حکم
۲۴.....	۳- مکلفان، افعال و موضوعات مرتبط با زندگی آنان
۲۵.....	۴- پدیده‌های دارای حکم شرعی
۲۵.....	(د) موضوع فقه حقوقی
۲۶.....	نتیجه‌گیری
۲۷.....	فصل سوم: جایگاه فقه حقوقی
۲۷.....	پیش‌درآمد
۲۷.....	(الف) معیار تشخیص اهمیت یک علم
۲۷.....	(ب) جایگاه فقه در میان علوم
۲۸.....	(ج) جایگاه حقوق در میان علوم
۲۹.....	(د) جایگاه فقه حقوقی در میان شاخه‌های فقه
۳۱.....	(هـ) اهمیت حقوق در فقه
۳۲.....	نتیجه‌گیری
۳۳.....	فصل چهارم: نسبت میان فقه و حقوق
۳۳.....	پیش‌درآمد
۳۳.....	(الف) استقلال فقه از حقوق
۳۴.....	(ب) مقایسه فقه و حقوق
۳۴.....	۱- علوم انسانی بودن فقه و حقوق
۳۵.....	۲- اجتماعی بودن کل حقوق و بعض فقه
۳۶.....	۳- الزام در حقوق و بعض فقه
۳۶.....	۴- ضمانت اجرا در حقوق و بعض فقه
۳۹.....	۵- کلیت و دوام در فقه و حقوق
۳۹.....	۶- اشتراک و افتراق در برخی منابع
۴۰.....	۷- اشتراک و افتراق در برخی اهداف
۴۰.....	۸- تفاوت در موضوع
۴۱.....	۹- تفاوت در مبانی
۴۱.....	۱۰- تفاوت در قلمرو

۴۲	۱۱- تفاوت در تقسیمات
۴۲	۱۲- تفاوت در روش‌شناسی
۴۲	۱۳- تفاوت در پاداش
۴۳	۱۴- تفاوت در نسخ
۴۴	۱۵- تفاوت در جهان‌شمولی
۴۴	ج) تعامل میان فقه و حقوق
۴۶	د) میزان توجه فقه به حقوق
۴۷	هـ) برتری فقه بر حقوق
۴۸	نتیجه‌گیری
۴۹	فصل پنجم: مکتب فقه حقوقی
۴۹	پیش‌درآمد
۴۹	الف) چستی مکتب
۴۹	۱- معنای لغوی مکتب
۴۹	۲- تعریف اصطلاحی مکتب
۴۹	ب) مکاتب حقوقی
۵۰	یک) مکتب فطری
۵۳	دو) مکتب تاریخی
۵۵	سه) مکتب تحقیقی
۵۵	۱- مکتب تحقیقی اجتماعی
۵۶	۲- مکتب تحقیقی حقوقی
۵۷	چهار) مکتب تجربی
۵۸	۱- مکتب تجربی سودگرایی
۵۹	۲- مکتب تجربی مصلحت‌گرایی
۶۰	پنج) مکتب دینی
۶۰	ج) مکاتب فقهی
۶۰	۱- مکتب نص‌گرایی
۶۳	۲- مکتب قرآن‌گرایی
۶۷	۳- مکتب رأی‌گرایی
۶۹	۴- مکتب سلف‌گرایی
۷۱	۵- مکتب اصول‌گرایی
۷۸	د) مکتب فقه حقوقی
۷۹	نتیجه‌گیری
۸۱	فصل ششم: نظام حقوقی فقه
۸۱	پیش‌درآمد
۸۱	الف) چستی نظام
۸۱	۱- معنای نظام در لغت
۸۱	۲- تعریف اصطلاحی نظام
۸۲	ب) استخراج نظام از فقه

۸۲.....	ج) نظام‌های حقوقی مهم جهان
۸۲.....	یک) نظام‌های حقوق سکولار - بشری
۸۲.....	۱- نظام حقوق رومی و ژرمنی
۸۴.....	۲- نظام حقوق کامن‌لا
۸۴.....	۳- نظام حقوق سوسیالیستی
۸۶.....	۴- نظام حقوقی هندو
۸۸.....	دو) نظام‌های حقوق دینی - الهی
۸۸.....	۱- نظام حقوق یهود
۹۲.....	۲- نظام حقوق مسیحی - کلیسایی
۹۴.....	۳- نظام حقوق اسلام
۹۴.....	د) خصوصیات نظام حقوقی
۹۵.....	هـ) مختصات نظام فقه حقوقی
۹۵.....	نتیجه‌گیری
۹۷.....	بخش دوم: هستی‌شناسی فقه حقوقی
۹۷.....	فصل یکم: مبانی فقه حقوقی
۹۷.....	پیش‌درآمد
۹۷.....	الف) چیستی مبانی
۹۷.....	۱- معنای مبانی در لغت
۹۷.....	۲- تعریف مبانی در اصطلاح
۹۷.....	ب) لزوم مبانی برای علوم
۹۸.....	ج) فرق میان مبانی و مبادی علم
۹۸.....	د) تعریف مبانی حقوق
۹۸.....	هـ) تفاوت میان مبانی و منابع حقوقی
۹۹.....	و) دیدگاه‌ها درباره مبانی حقوق
۹۹.....	۱- عدالت
۱۰۰.....	۲- حکومت
۱۰۰.....	ز) مبانی عام فقه حقوقی
۱۰۱.....	۱- وجود حکم فقهی برای همه مسائل
۱۰۱.....	۲- انفتاح باب اجتهاد در فقه
۱۰۱.....	۳- جامع و کامل بودن فقه
۱۰۲.....	۴- استدلالی بودن فقه
۱۰۲.....	۵- عقلانی و عقلایی بودن فقه
۱۰۳.....	۶- وحیانی بودن ریشه‌های فقه
۱۰۴.....	۷- پویا و پاسخگو بودن فقه
۱۰۵.....	۸- جهان‌شمول بودن فقه
۱۰۶.....	۹- رعایت کرامت انسان در فقه
۱۰۶.....	۱۰- رعایت شرائط زمان و مکان در فقه
۱۰۸.....	۱۱- حکیمانه بودن قوانین فقه

۱۱۰	۱۲- اخلاقی بودن فقه
۱۱۰	۱۳- وجدانی بودن فقه
۱۱۰	۱۴- تبصره‌پذیر بودن قوانین فقه
۱۱۱	۱۵- توجه همگام فقه به امور مادی و معنوی
۱۱۲	۱۶- تضمین سعادت انسان توسط فقه
۱۱۲	۱۷- تعامل فقه با علوم دیگر
۱۱۳	۱۸- رعایت مصالح جامعه در فقه
۱۱۳	۱۹- نظام‌ساز بودن فقه
۱۱۴	۲۰- روشمند بودن فقه
۱۱۴	۲۱- معتدلانه بودن فقه
۱۱۵	ح) مبانی خاص فقه حقوقی
۱۱۵	۱- حقوقی بودن برخی از مباحث فقه
۱۱۵	۲- الزام‌آور بودن فقه حقوقی
۱۱۶	۳- وجود ضمانت اجرا برای فقه حقوقی
۱۱۶	نتیجه‌گیری
۱۱۷	فصل دوم: خاستگاه فقه حقوقی
۱۱۷	پیش‌درآمد
۱۱۷	الف) تعریف خاستگاه حقوق
۱۱۷	ب) تفاوت میان خاستگاه و منابع حقوق
۱۱۷	ج) دیدگاه‌ها درباره خاستگاه حقوق
۱۱۸	۱- خدای سبحان
۱۱۸	۲- فطرت
۱۱۹	۳- جامعه
۱۱۹	۴- حکومت
۱۲۰	۵- دیدگاه برگزیده
۱۲۰	د) نظرات درباره خاستگاه فقه
۱۲۰	یک) نظر مستشرقان
۱۲۰	۱- قوانین یهود
۱۲۳	۲- قوانین روم
۱۲۴	۳- قوانین عرب پیش از اسلام
۱۲۷	۴- قوانین عراق
۱۲۷	۵- قوانین سوریه
۱۲۹	۶- قرآن و سنت
۱۳۰	دو) نظر مسلمانان
۱۳۱	هـ) خاستگاه فقه اقتصادی
۱۳۱	نتیجه‌گیری
۱۳۳	فصل سوم: اهداف فقه حقوقی
۱۳۳	پیش‌درآمد

الف) چستی اهداف	۱۳۳
۱- معنای لغوی اهداف	۱۳۳
۲- تعریف اصطلاحی اهداف	۱۳۳
ب) لزوم هدف برای حقوق، فقه و فقه حقوقی	۱۳۴
ج) اهداف حقوقی	۱۳۴
یک) دیدگاه‌ها درباره چستی هدف حقوقی	۱۳۴
۱- عدالت	۱۳۵
۲- نظم	۱۳۶
۳- نظم و عدالت	۱۳۷
۴- نفع مشترک	۱۳۸
۵- پیشرفت فرهنگ و تمدن	۱۳۸
۶- مهندسی اجتماعی	۱۳۹
۷- ایجاد اتحاد	۱۳۹
۸- مصالح برتر	۱۴۰
۹- دیدگاه برگزیده	۱۴۱
دو) نظرات درباره چستی هدف حقوقی	۱۴۱
۱- فرد	۱۴۱
۲- جامعه	۱۴۳
۳- فرد و جامعه	۱۴۳
د) اهداف فقه حقوقی	۱۴۵
یک) چستی هدف	۱۴۵
۱- تنظیم روابط اجتماعی در جامعه	۱۴۵
۲- اجرای عدالت اجتماعی در جامعه	۱۴۵
۳- تأمین سعادت و پیشرفت جامعه	۱۴۶
۴- فراهم‌آوری تقرب جامعه به خدا	۱۴۶
دو) کیستی هدف	۱۴۶
نتیجه‌گیری	۱۴۶
فصل چهارم: منابع فقه حقوقی	۱۴۷
پیش‌درآمد	۱۴۷
الف) چستی منابع	۱۴۷
۱- معنای منابع در لغت	۱۴۷
۲- تعریف منابع در اصطلاح	۱۴۷
ب) تعریف منابع حقوقی	۱۴۷
ج) سیستم‌های حقوقی به لحاظ منابع	۱۴۸
۱- سیستم برخاسته از قوه مقننه	۱۴۸
۲- سیستم برخاسته از آرای قضایی	۱۴۸
۳- سیستم برخاسته از عرف	۱۴۸
۴- سیستم برخاسته از نظام اقتصادی	۱۴۹

۱۴۹.....	۵- سیستم برخاسته از مذهب.....
۱۴۹.....	(د) منابع احکام حقوقی در فقه.....
۱۵۰.....	۱- قرآن کریم.....
۱۵۰.....	۲- سنت.....
۱۵۱.....	(۱) فعل معصوم.....
۱۵۱.....	(۲) سخن معصوم.....
۱۵۲.....	(۳) تقریر معصوم.....
۱۵۲.....	۳- عقل.....
۱۵۴.....	۴- اجماع.....
۱۵۵.....	۵- سیره.....
۱۵۶.....	(د) ادله استنباط احکام در مسائل حقوقی نوپدید.....
۱۵۷.....	یک) ادله اجتهادی (حجج و امارات).....
۱۵۷.....	۱- عمومات و اطلاقات.....
۱۵۷.....	۲- قواعد اصولی.....
۱۵۷.....	۳- قواعد فقهی.....
۱۵۸.....	۴- تنقیح مناط.....
۱۵۹.....	۵- قیاس با علت منطوقی.....
۱۶۰.....	۶- قیاس اولویت.....
۱۶۰.....	۷- الغای خصوصیت.....
۱۶۱.....	۸- عرف.....
۱۶۳.....	۹- راهبردهای کلان فقه.....
۱۶۴.....	۱۰- قوانین.....
۱۶۴.....	(دو) ادله فقهاتی (اصول عملی).....
۱۶۵.....	نتیجه‌گیری.....
۱۶۷.....	فصل پنجم: اصول فقه حقوقی.....
۱۶۷.....	پیش‌درآمد.....
۱۶۷.....	(الف) چیستی اصول.....
۱۶۷.....	۱- معنای اصول در لغت.....
۱۶۷.....	۲- تعریف اصول در اصطلاح.....
۱۶۷.....	(ب) تعریف اصول فقه.....
۱۶۸.....	(ج) تعریف اصول حقوق.....
۱۶۹.....	(د) خصوصیات اصول حقوق.....
۱۶۹.....	۱- کلی بودن.....
۱۶۹.....	۲- دوام داشتن.....
۱۷۰.....	۳- انتزاعی بودن.....
۱۷۰.....	۴- ارزشی بودن.....
۱۷۱.....	(هـ) تفاوت میان اصول و قواعد حقوق.....
۱۷۲.....	(و) اقسام اصول حقوقی.....

۱۷۲.....	یک) تقسیم به لحاظ قلمرو.....
۱۷۲.....	۱- اصول حقوقی ملی.....
۱۷۳.....	۲- اصول حقوقی فراملی.....
۱۷۳.....	دو) تقسیم به لحاظ حل مجهول.....
۱۷۳.....	۱- اصول حقوقی زاینده.....
۱۷۳.....	۲- اصول حقوقی عقیم.....
۱۷۴.....	سه) تقسیم به لحاظ نوع موضوعات.....
۱۷۴.....	۱- اصول حقوقی ماهوی.....
۱۷۴.....	۲- اصول حقوقی شکلی.....
۱۷۴.....	چهار) تقسیم به لحاظ ثبات.....
۱۷۴.....	۱- اصول حقوقی ثابت.....
۱۷۵.....	۲- اصول حقوقی متغیر.....
۱۷۵.....	ز) تعریف اصول فقه حقوقی.....
۱۷۷.....	فصل ششم: قواعد فقه حقوقی.....
۱۷۷.....	پیش درآمد.....
۱۷۷.....	الف) چیستی قواعد.....
۱۷۷.....	۱- معنای قواعد.....
۱۷۷.....	۲- تعریف قواعد در اصطلاح.....
۱۷۷.....	ب) تعریف قواعد فقهی.....
۱۷۷.....	ج) خصوصیات قواعد فقهی.....
۱۷۸.....	۱- مستند بودن.....
۱۷۸.....	۲- کلی بودن.....
۱۷۸.....	۳- دائمی بودن.....
۱۷۸.....	۴- کاربردی بودن.....
۱۷۸.....	د) تفاوت میان قواعد و مسائل فقهی.....
۱۷۹.....	هـ) تفاوت میان قواعد فقه و اصول فقه.....
۱۷۹.....	و) تفاوت میان قواعد فقه و ضوابط فقه.....
۱۸۰.....	ز) تعریف قواعد حقوقی.....
۱۸۰.....	ح) خصوصیات قواعد حقوقی.....
۱۸۰.....	۱- کلیت داشتن.....
۱۸۱.....	۲- دوام داشتن.....
۱۸۲.....	۳- الزام داشتن.....
۱۸۲.....	۴- ضمانت اجرا داشتن.....
۱۸۲.....	۵- اجتماعی بودن.....
۱۸۳.....	ط) تفاوت میان قواعد و مسائل حقوقی.....
۱۸۳.....	ی) نظرات درباره ماهیت قواعد حقوقی.....
۱۸۳.....	۱- واقعیت.....
۱۸۳.....	۲- اعتبار.....

۱۸۴.....	۳- واقعیت و اعتبار
۱۸۴.....	ک) اقسام قواعد حقوقی
۱۸۴.....	یک) تقسیم به لحاظ
۱۸۴.....	۱- قواعد حقوقی الزامی
۱۸۴.....	۲- قواعد حقوقی اذنی
۱۸۵.....	دو) تقسیم به لحاظ درجه اجبار
۱۸۵.....	۱- قواعد حقوقی آمره
۱۸۶.....	۲- قواعد حقوقی تفسیری
۱۸۶.....	سه) تقسیم به لحاظ ارتباط با ماهیت و شکل
۱۸۶.....	۱- قواعد حقوقی ماهوی
۱۸۶.....	۲- قواعد حقوقی شکلی
۱۸۷.....	ل) ماهیت قواعد فقه حقوقی
۱۸۷.....	م) مهم‌ترین قواعد فقه حقوقی
۱۸۷.....	یک) قواعد فقهی عام
۱۸۷.....	۱- قاعده نفی ضرر و ضرار
۱۸۹.....	۲- قاعده نفی سبب کافیه مملمان
۱۹۰.....	۳- قاعده نفی عسر و حرج
۱۹۱.....	۴- قاعده اضطرار
۱۹۲.....	دو) قواعد فقهی خاص
۱۹۲.....	۱- قاعده اتلاف
۱۹۳.....	۲- قاعده حیازت
۱۹۴.....	۳- قاعده سلطنت
۱۹۶.....	۴- قاعده وفای به شروط
۱۹۷.....	۵- قاعده نفی غرر
۱۹۷.....	۶- قاعده غرور
۱۹۸.....	۷- قاعده نفی سبیل بر محسن
۱۹۹.....	۸- قاعده سبق
۱۹۹.....	۹- قاعده لزوم
۲۰۰.....	۱۰- قاعده انحلال
۲۰۱.....	۱۱- قاعده شفعه
۲۰۲.....	۱۲- قاعده تبعیت عقود از قصد
۲۰۲.....	۱۳- قاعده اعراض
۲۰۳.....	۱۴- قاعده فساد معاملات
۲۰۴.....	۱۵- قاعده ید
۲۰۴.....	۱۶- قاعده اقدام
۲۰۵.....	۱۷- قاعده ضمان ید
۲۰۶.....	۱۸- قاعده عدم ضمان امین
۲۰۷.....	۱۹- قاعده درء حدود با شبهات

پیش‌گفتار

دانش فقه از علوم اسلامی و انسانی است که نقش مهم و ضروری در زندگی بشر - به ویژه متدینان و مشتاقان معارف زلال اسلام ناب محمدی (صلی الله علیه و آله) - دارد؛ زیرا مقررات و ضوابط ارزشمندی را برای تنظیم زندگی بشریت جهت رسیدن به سعادت و کمال دنیوی و اخروی ارائه می‌کند.

در طول قرون متمادی از گذشت تاریخ اسلام تا زمان حاضر دانشمندان اسلامی در زمینه فقه اسلامی نگاهشده‌های فراوانی را به جوامع بشری عرضه کرده‌اند که دارای فراز و فرودهای زیادی بوده است.

امروزه با پیشرفت، تخصصی و شاخه‌بندی شدن همه علوم - به خصوص علوم انسانی - ضرورت تحول در نوع ساختار و محتوای فقه اسلامی - به صورت ملموسی احساس می‌شود. فقه مضاف یا فقه نظام و یا همان فقه میان‌رشته‌ای نظریه‌ای است که می‌توان با آن ابواب و کتاب‌های مختلف فقهی را براساس علوم انسانی روز متحول ساخت و جوابگوی مسائل و موضوعات روز انسان و جوامع بشری بود. هدف فقه نیز از آغاز تا کنون همین بوده است.

براساس این نظریه نگارش و تدوین فقه اسلامی طبق نیازهای بشر در عرصه‌های سه‌گانه: پندار، گفتار و کردار و در حوزه‌های: فردی، خانوادگی، سازمانی، محلی، ملی، بین‌المللی و زیست‌محیطی و در ابعاد مختلف: عبادی، اجتماعی، سیاسی، اقتصادی، فرهنگی، تمدنی، اخلاقی، تربیتی، علمی، آموزشی، حقوقی، مدیریتی، تفریحی، رفاهی، ورزشی، بهداشتی، هنری و ... انجام می‌پذیرد.

دانش حقوق نیز یکی از اقسام علوم انسانی و اجتماعی رایج در میان بشر است که رابطه زیادی با دانش فقه دارد. حقوق اسلامی برخاسته از منابع معتبر دین اسلام - از جمله قرآن کریم، احادیث معصومان (علیهم السلام)، اجماع و عقل - است و این دو علم در امور زیادی با هم تعامل عمیق و کارساز دارند.

دانش فلسفه فقه بحثی درجه دوم و برون‌علمی جهت شناخت بهتر و بیشتر علم فقه اسلامی است. با توجه به نظریه فقه مضاف و فقه نظام، دانش فلسفه فقه نیز به شاخه‌های زیادی - از جمله فلسفه فقه حقوقی - بخش‌بندی می‌شود که بایستی به هر کدام از آنها به صورت دقیق و کامل پرداخته شود تا حدود و ثغور هر کدام به صورت درست روشن شود.

نوشتار حاضر در نظر دارد به تحلیل و بررسی مباحث مرتبط با فلسفه فقه حقوقی با رویکردی تازه بپردازد تا قدمی برای ترسیم و تدوین جامع مباحث فقه حقوقی باشد و افق‌های جدیدی را در برابر اذهان و افکار محققان و مشتاقان حوزه فقه و حقوق باز کند.

درباره فلسفه علم، فلسفه فقه و فلسفه حقوق آثار مختلفی به نگارش در آمده؛ ولی تاکنون اثر مستقلی در زمینه فلسفه فقه حقوقی به نگارش در نیامده و این نوشتار اولین اثر پیرامون فلسفه فقه حقوقی به شمار می‌آید.

این کتاب به شکلی نگارش یافته تا در صورت تمایل، متن درسی برای دانش‌پژوهان حوزه و دانشگاه باشد، از این‌رو فصل‌های آن زیاد و متنوع و به مقدار هفته‌های درسی یک نیم‌سال تحصیلی به رشته تحریر در آمده است.

نوشتار پیش‌روی از سه بخش اصلی تشکیل یافته که عبارتند از:

بخش اول: شناخت‌شناسی فقه حقوقی که به چپستی فلسفه فقه حقوقی، موضوع فقه حقوقی، جایگاه فقه حقوقی، نسبت میان فقه و حقوق، مکتب فقه حقوقی و نظام فقه حقوقی می‌پردازد.

بخش دوم: هستی‌شناسی فقه حقوقی که مبانی فقه حقوقی، خاستگاه فقه حقوقی، اهداف فقه حقوقی، منابع فقه حقوقی، قواعد فقه حقوقی و اصول فقه حقوقی در آن ذکر می‌شود.

بخش سوم: روش‌شناسی فقه حقوقی که شامل روش تحقیق در فقه حقوقی، آسیب‌شناسی فقه حقوقی و ساختار فقه حقوقی است.

از خدای سبحان درخواست داریم که این تلاش علمی را به کرم بی‌پایان خودش پذیرا باشد (آمین).

اکبر محمودی